

Hetta er fjúrtanda árið, at FSO bjóðar til várkonsert, og hesa ferð við eini skrá, sum evnir um tvey av allar-kendastu verkunum frá wienerklassikarunum Haydn og Beethoven, og síðani eitt verk úr okkara öld av amerikanska tónasetaranum Samuel Barber.

»Adagio fyrri Strúkarar« av Samuel Barber

Amerikanskur klassiskur tónleikur hevur ikki langa síðvenju. Fyrstu veruligu klassisku tónasetarnir so sum Ives, Copland, Griffis o.á. byrjaðu í seinnu hálvri av 19. öld. Teir eru, sum vera man, ávirkaðir av europeiskum tónleiki, men eisini av upprunaligum afrikanskum tónleiki og rútmum. Ein av teimum, sum er kanska meira ávirkaður av tjúgunda aldar tónasetaranum sum Schönberg-Bartok o.á. er Samuel Barber, føddur 1910. Hann hevur skrivað eina strúkiervartett, har adagiosatsurin er vorðin standandi, serliga í eini versjón fyrri strúkiorkestur. Hetta er eymur og finligr tónleikur við sjáldsomum lagdæmi, og verður hetta fyrsta verið á skránni hjá FSO.

»Keisarkonsertin« av Ludvig van Beethoven

Ein meira stórbær konsert fyrri klaverið enn fimta klaverið í Es-dur, opus 73, sum Beethoven fullførði í 1809, finst valia. Konsertin hevur tilnavnið »Keisarkonsertin«, og kanska ikki av tilvild.

Hetta árið var sera ófriðarligt í Wien. Byurin var kringsettur av heri Napole-

Várkonsertin hjá Føroya Symfoniorkestri 1998

Solistur: Johannes Andreassen í stórverkinum »Keisarkonsertin« av Ludvig van Beethoven. Harumframt tann vælumtókta symfoniin »Klokkan« av Joseph Haydn, og »Adagio fyrri Strúkarar« av amerikumanninum Samuel Barber

ons keisara, og bústaðurin hjá Beethoven lá tætt við býarmúr, og har hoyrdust skot og dundur frá kanónunum dagin langan. Gangurin var ófórur, so Beethoven sigur, at hann mátti flýggja niður í kjallaran hjá beiggja sínum. Beethoven skrivur: »Eg havi ikki fingið nógv á skaftið, her er alt so karlagið - larmur og ólevnaður, trummur, kanónir, hermenn og vesaldómur«. Og hóast tað, so skrivur Beethoven fleiri av sín-um bestu verkum júst hetta árið. At henda konsertin er ikki sýrt »hernadarkend« er kanska ikki so lægið. Tað lá í tíðini, at tónasetarar tá skrivaðu verk við goturdundi, trompetsignalum og marsjrumum. Kanska er ikki einki av hesum at hoyra í hesi klaverkonsertini við tí máttmikla og marsjenda rútmikum.

Fyrsti satsurin er tann rúgvusmiklasti ella longesti, byrjandi við viðspennandi kadensum, har solisturin eins og fevnir um alt instrumentið, áðrenn orkestrið rættiliga sleppur fram. Tað máttmikla grundtemaið fær eitt mótspel í einum heldur veikari lag í moll - ber bráð

av einum fjarljómandi syrgimarsji - men beinanvegin kemur eitt jáltandi petti í dur. Av tí at tað í satsinum eru so nógv »fríar« improvisatiónir, so finst eingin serlig »solistkadens« í verkinum, men Beethoven hevur sjálvur sett inn eina stutta kadensu, so heldur ikki í fylgjandi satsinum finst nokkur sovordin.

Annar satsurin byrjar við einum blíðum, skaldsligum lag í orkestrinum, sum solisturin síðani tekur um og ger burtur úr við heldur dreymakendum hugflogi. Aftan á eina nakað trívandi byrjan fer satsurin - ein rondo - rúkandi avstað við einum frískligum og sera skarpleitum lag.

Haydn í London

Seinasta verið á skránni er Symfoni nr. 101 í D-dur av Joseph Haydn. Hetta er ein av teim sokallaðu London-symfoniunum. Tær eru tólv í tali, og eru liður í eini konserttrøð, sum Haydn varð biðin um at halda í London í árunum 1791-95. Hann var biðin um at koma til London av violinistinum og konsertfyriskiparanum Solo-

mon. Umframt seks symfoniiir, var hann harafturat biðin um at skriva tjúgu smærri verk. Sjálvur nýggjárssdag í 1791 kom hann til London, men ikki slapp hann undir konserttrøðina beinavegin, tí har vóru nógvir konsertfyriskiparar, og teir royndu at leggja teimum ymsar forðingar. M.a. lupu teir út í orð, at Haydn, sum tá var 58 ára gamal, var vorðin dølskur og púra í afturfærð. Men Haydn nýtti tíðina at komponera og venja, og sjálvur spældi hann á fiól týðningarmikil petti úr verkinum at vísa teimum í orkestrinum, hvussu hann vildi hava tey framførd. Londonbløðini skriva: Tá tann stóri dagurin endiliga kom, var ikki endi á fagnadnum. Teir listamenn, sum Solomon hevði fingið í orkestrið, vóru frálíkir, og orkestrið var nógv størri, enn Haydn var vanur við hjá Esterhazy. Har vóru ikki færri enn nakrir og fjóruti tónleikarar, 16 violínir, 4 violair, 3 celli og 4 kontrabassar umframt bláslararnar. Sjálvur var Solomon konsertmeisteri og spældi á eina Stradivari-ussviolín, sum Corelli hevði

átti, og Haydn leiddi orkestrið frá cembaloium. Ein Dr. Burney, sum hoyrði konsertina, átti bert stór orð, tá hann ummældi konsertina, og segði hann Haydn at hava eina »elektriserandi ávirkan« á áhoyrararnar, og at teir vóru so hugtiknir, at tað nærkaðist uppreistri. Og Morning Chronicle endaði sítt ummæli við vónini um, at hetta størsta musikalska unikum og genius mátti fáast at búseta seg í Onglandi.

Symfoni nr. 101 »Klokkan« av Joseph Haydn

Verkið varð frumframt í Haymarket-Theatre í London 4. mai í 1794 og er ein av mest avhildnu av symfonium hjá Haydn. Hon byrjar við einum seinförum inngangi, men tað er tað meira káta síðtemaið, sum valdar í fyrsta satsinum, sum endar við eini langdrignari coda. Symfoniin hevur fingið navn eftir tí dikkandi penduldirspælinum í øðrum satsinum. Hesin satsurin er byttur sundur í trý, fyrsti og seinasti parturin hava sjálvt temaið, meðan miðparturin

Johannes Andreassen fer at spæla Keisarkonsertina

stendur í moll og gevur møguleika fyrri nýggjum tilfari. Hvørja ferð temaið kemur, so hoyrast dikkandi pendulslogini. Síðani kemur tann frískliga menuttin og at enda ein væljómandi finala í rondoformi. Eisini her fer Haydn yvir í moll eina løtu, at geva nýtt tilfar, men hann finnur væl aftur á rásina og endar í einum ljómandi D-dur.

Konsertin verður í Norðurlandahúsinum sunnandagin 29. mai kl. 16, og dirigentur verður Martin Mouritsen.

Alex Sólstein

kjallaragreinin

TÓRÐUR JÓANSSON

Fólkatingsvalið var so av næstseinstu viku, og allir flokkar kappaðust um at siga fólk, hvussu miklan framburð hvør teirra hevði í atkvøðutali. Men hóast tað vóru einans tveir sigursharar. Og enn eina ferð fingi vit eina skiljala á-bending um, hvussu avlag-að tað er, at føroyskir flokkar og veljarar skulu ørkymlast av hesum danska vali. Úrslitið av valinum veik tó ikki so langt frá tí, sum væntast kundi.

Fleiri framsögufólk royndu at meta valúrslitið sum eitt slag av veljarakanning, ið kundi nýtast sum fyriboðan um, hvussu úrslitið av einum komandi lögtingsvali fór at verða. - Kanska eitt sindur niðrandi hugburður mótmegs danska fólkatinginum at meta val til hetta ting ein-

ans sum eina vankanning í sambandi til eitt lutfalslig minni týðandi val, nevniliga eitt føroyskt lögtingsval.

Úr føroyskum sjónarmiði er tað kortini ikki óskiljandi, hóast summi kanska halda tað benda á ikki sýrt av heimfóðiskapi og nalvaskoðan. Tí lögtingið er - tað skerst valla burtur - lítið annað enn eitt kommunustýri við ávisum heimildum, ið eru skamt-aðar frá danska fólkatinginum og stjórn tess. Lítið veiggi er í at ímynda sær nakað, sum ikki er; og lítið bærligt er at bilja hvørjum øðrum inn, at Føroya Løgting er annað, enn tað er.

Tí veruliga valdið í Føroyum er framvegis á Christiansborg og Holmens Kanal í Keypmannahavn. Um hetta hava vi-

sæð ovsmikið av dømum seinastu árin. Tá ið veruliga stendur á, koma kravboð úr Keypmannahavn um, at so ella so skal tað verða. Hóast sokallaðar yvirtøkur vikast lítið við hesa sannroynd; millum annað av tí, at flestu »yvirtøkur« eru framdar eftir boðum úr Danmørk. Men eisini av tí, at tað yvirhøvur einans eru umsitingarnar av ymskum málsokjum, ið føroyingar hava um hendur. Umsitið og fyrisitið verður vegna danskan myndugleika.

Og so varð lögtingsval útskrivað. Øll tóktust øst og ofvarin; summi gjørdust firtin og ørg. Men kortini hava tey flestu sagt seg viljað havt hetta val sum skjóttast. Og uppskot vóru um at hava val beinanvegin; so neyvan kom handan kunngerð lögmanns heilt ó-

vart á fólk yvirhøvur. Nú er bert at vóna, at úrslitið 30. apríl verður føroyska fólkinum til frama.

Kreppan í Føroyum fevnir um alt samfelagið, og eingin partur av skipanini er sloppin undan. Bankaskiparin fór um koll; búskaparliga skipanin sumuleiðis. Og sjálvsagt elvdi hetta eisini til, at sjálv politiska skipanin rapaði, hóast summi oddafólk ikki rættiliga vilja vera við, at so er. So státt kunnu vit siga, at eisini allir stovnar og alt virksemi undir politisku skipanini fóru um koll.

Í veruleikanum er hetta neyvan nakað nýkomið, nakað, ið kom bráðliga ella óvart; tí alt síðan heima-stýrisskipanin tók við fyrri hálvthundrað árum síðani, hava einstaklingar og flokkar, bólkur og felags-

skapir áhaldandi víst á, at slíkar skipanir varð ikki lív lagað. Skipanin varð sett í gildi sum ein neyðsema, fyrst og fremst av tí, at føroyingar sjálvir - sum ikki einaferð - ikki megnadu at semjast um grundleggjandi spurningar viðvíkjandi framtíðar støðu Føroya í danska kongaríkinum ella uttanfyri.

Politisku flokkarnir eru eyðvitað eisini partar av kreppuni. Tað gongur sjón fyrri søgn, at fáir teirra megnar at laga seg til nýggju støðuna. Onkrum hevur eydnast at bróta upp úr nýggjum, sum tað vísir seg ella er líkt til. Men hvussu dyggiliga og í hvørjum álvara, hetta hevur verið gjørt, kann bert tíðin vísa. Aðrir flokkar tykjast tvassá í stað; duga ikki rættiliga at fóta sær. - Og sum ikki einaferð tykist

fólkið, veljarafjöldin, at vera væl framman fyrri flokkarnar.

At kalla allir flokkar eru eisini í leiðslukreppu. Enntá teir størstu tykjast hava út av lagi vánaligt handalag, tá ið tað snýr seg um at finna hóskað leiðslu-snið, avgerðarhætt og skipanarligan karm. Rembingar innanflokks avdúka álvarsamar veikleikar, sum minka munandi um trúvirði flokkanna.

Kortini er at vóna, at fjöldin av Føroya fólk fæ okkurt í at velja á lögtingsvalinum; tí sum er munna tað ikki vera so fá, sum einans fara á val við ringum tannabiti. - Tað er skylda og verkevni flokkanna at siggja til, at vend kemur í hesi viðurskipti komandi vikurnar.

Aftur á val